

POGRÁNYI KÁLMÁN

A nagyvadlétszám alakulása hazánkban

Az utóbbi évtizedek egyik legsúlyosabb erdőgazdálkodási problémájaként számon tartott vadkárkérdéssel kapcsolatos viták központi és állandóan visszatérő eleme a nagyvadlétszám, illetve a nagyvadsűrűség időbeli alakulása felett folytatott – gyakran minden tárgyszerűséget nélkülöző – polémia, melyet érthetővé tesz az adott területen (táj, régió, ország) tenyésző nagyvadállomány egyedszáma és a vadkár között fennálló értelemszerű összefüggés.

E rövid dolgozat a múlt század végétől kezdődően kíván vázlatos, de remélhetően objektív áttekintést adni a nagyvad létszámának, illetve sűrűségének időbeli alakulásáról *tágabb és szűkebb hazánk* vonatkozásában, rámutatva az intenzív létszámgyarapodás gradációs jellegére, valamint az adott esetben több nagyságrendet is elérő regionális eltérésekre, mely tényező a jelenlegi országhatárok között a vadkár alakulásában kivételes szerephez jut.

A vadlétszám, illetve vadsűrűség alakulását – a megbízható állománybecslések szinte teljes hiányában – a nemzetközi szakirodalomban szokásos analóg módszernek megfelelően, a különböző időszakokra, időpontokra, illetve régiókra vonatkozó abszolút vagy relatív terítékadatokkal jellemezzük. E sajátos leképezést az a nagy valószínűséggel tényként elfogadható feltételezés teszi lehetővé, mely szerint a vadászati tevékenység – rövid időszakoktól és a nonosításoktól eltekintve – nem irányult a nagyvad állományának tudatos csökkentésére vagy növelésére, azaz a terítéknagyságot végső soron az állomány nagyság által determinált vadászati lehetőség szabta meg.

Az első átfogó – a Magyar Korona Országai erdei vadászterületei mintegy felének adataiból vármegyei bontásban képzett – terítékkimutatást *Bedő Albert*: Magyarország erdősegeinek gazdasági és kereskedelmi leírása (Budapest, 1885) című munkájában lelhetjük fel, mely lehetőséget ad a régiónkenti relatív lelövési értékek képzésére.

1. táblázat
Relatív terítékadatok országrészenként az 1884. évben, *Bedő Albert* (1885) nyomán

Terület	Szarvas	Dám	Muflon	Vaddisznó
	Teríték db/100 ha			
Dunántúl	0,240	0,095	0,000	0,114
Északi hegyes v	0,237	0,017	0,000	0,117
Felvidék	0,015	0,008	0,001	0,134
Máramaros	0,017	0,000	0,000	0,025
Erdély	0,001	0,001	0,000	0,011
Horvát-Szlavónó	0,005	0,000	0,000	0,004

Mivel a táblázatban foglalt adatok helyességét más források [1892. évi vadászati statisztika (Erdészeti Lapok, 33. évf. 1894. 953–960.), Egerváry, 1893 (Erdészeti Lapok, 41. évf. 1902. 1089–1095.)] is igazolják, megállapítható az, hogy a múlt század végének vadsűrűség-értékei

egy nagyságrenddel alacsonyabbak a jelenlegiekénél, valamint, hogy a Kárpát-medence nagyvadállománya jórészt a jelenlegi országterületen koncentrálódik.

Az időszak másik említésre méltó jelensége a nagyvad, ezen belül is főként a szarvas intenzív létszámgyarapodása, mely a vizsgált vadfajok által benépesített területek növekedésében is kifejezésre jut. E folyamatokat a 2. táblázat, valamint néhány szakirodalmi idézet segítségével követhetjük nyomon:

2. táblázat
Relatív terítékadatok a Magyarországra vonatkozó vadászati statisztika adatai alapján

(Erdészeti Lapok: 33. évf., 1894. 1080–1081.; 45. évf., 1906. 190.; 46. évf., 1907. 200–201.; 47. évf., 1908. 1038–1041.)

Vadfaj	1884-1888 %		1889-1893 %		1904-1906 %	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Szarvas	100	100	123	100	378	100
Dám	100	33	129	35	317	27
Őz	100	431	101	355	206	235
Muflon	100	2	47	1	153	1
Vaddisznó	100	145	93	110	190	73

I. – Teríték az 1884–1888 közötti időszakhoz viszonyítva

II. – Teríték az adott időszak szarvaseljítéséhez viszonyítva

„A Tiszántúl és Erdély kivételével nincs vármegye, melyben a rótvad ne tenyészne, sőt Erdélyben is öröndetes jelenségét látjuk a rótvad terjedésének, amennyiben Fogaras, Hunyad és Szeben vármegye is rótvadot mutat ki. De ezen kívül tudomásunk van arról is, hogy a gróf Andrássy-féle birtokon Kolozs vármegyében, s a görgényi erdőségekben is nagyobb számú rótvad tenyésztenek. A dām-vad is mindinkább tért hódít, s a vaddisznó szaporulata is nő. A muflon nem csupán keletre (Bars vármegyébe) terjed eredeti fészkeiből, de nyugatra (Pozsony vármegye) is.” (Erdészeti Lapok, 33. évf., 1894. 953–960.)

Való igaz, hogy az utolsó években hazánk fővadállománya nagyon felszaporodott.

További érdekes körülmény, hogy a viszonylagosan vaddús Dunántúlon és az Északi-középhegységben is a vadsűrűség igen különböző tájankenti értékeivel találkozunk. *Kallina Károlynak*, a legmagasabb udvar számára berendezett Gödöllő környéki vadászterületen elért vadászati eredményekről az Erdészeti Lapokban 1872-től 1896-ig rendszeresen megjelenő közleményei arról tanúskodnak, hogy e vadgazdaságban már ekkor 1,5 és 2,0 db között ingadozik a 100 ha-ra eső szarvas-teríték, ami nagyságrendben napjaink terítékadatainak felel meg. Hasonlóan magas szarvaslétszámot említ *Balsay László* (1959) a Hanság vonatkozásában, ahol a mintegy 6000 kh-as vadászterületen 1862-ben 100, 1892-ben 250, 1912-ben pe-

dig 400 darabos állomány nagyságot becsül. (Közéltően 3, 7, illetve 11,5 db/100 ha.) „Másfelé véve útunkat, találhatunk oly tájakat is, ahol a fővadat csak hírből ismerik. Mióta van a soproni erdőben szarvas, nem tudom. Nem tudok visszaemlékezni arra, hogy gyermekkoromban valaha halottam volna róla, hogy van. Később – néhai *Kellner* erdőmesterünk idején – már esett szarvas a soproni erdőben.” (Roth, 1932)

Mivel a két világháború közötti szakirodalomban – a gyökeresen megváltozott körülmények miatt – a vadlétszámra vonatkozó konkrét, számszerű utalások csak rendkívüli szórványosan fordulnak elő, az említett időszakban érvényesülő tendenciákat csak általánosságban érzékelhetjük:

A háború befejezésétől a konszolidációig terjedő időszakban szinte teljesen kiirtott nagyvadállomány – mivel a tömegszaporodást a biológiai okokon túl az állami rendelkezések és a vadászatot kedvelő nagybirtokosok által foganatosított intézkedések is elősegítik – a húszas évek végére teljesen regenerálódik, s a harmincas évek második felében már ismét a békebeli állapotokat regisztrálhatjuk. A gyászos emléké kommuizmus irtóhadjárata jelentett a nagyvad soraiban. Voltak olyan vidékek, ahol teljesen kipusztult az állomány, az az egy-két darab, ami megmaradt, elvándorolt. Az utána következő idők figyelme tisztán a megmaradt mennyiség elszaporítására irányult. Egnéhány év alatt már igen szép állományról beszélhettünk, és különösen szembetűnő volt a minőség aránylagos javulása (*báró Prónay Gábor*, Erdészeti Lapok, 71. évf. 1932. 380–404.). A harmincas évek viszonyaira *Holdampf Gyula* tanulmányának (1962) adatai utalnak. Az általa a harmincas évek átlagában megadott 6300 db-os szarvas- és az 1936/37-es és 1938/39-es idényekre vonatkozó 1500 darabos disznóteríték a világháború előtti állapotok újratermelődését sejteti (0,55, illetve 0,13 db/100 ha). A regionális különbségek újbóli megjelenése (*Balsay*, 1959., *Kállai*, 1932.) a fentiekben vázolt képet még árnyaltabbá teszi.)

1949-től a hatvanas évek végéig – a gyökeres társadalmi változások ellenére – a nagyvadlétszámot illetően a két világháború közötti állapotok kísérteties analógiáját fedezhetjük fel:

– A háborút követő időszak rendezetlen viszonyai a nagyvad – különösen a szarvas és a dám – csaknem teljes kiirtásához vezetnek. Az 1948. évi állománybecslés csupán 2300 szarvasról és 400 dámról ad számot. (*Keresztesi, Tóth*, 1984/85.)

– A konszolidációt követően az ismét törvényes oltalmat élvező nagyvadállomány gyors szaporodásnak indul, s e felfelé ívelő szakaszban a trófeaminőség jelentős javulását konstatálhatjuk. Alig tíz év múltán a szarvasteríték megegyezik a húszas évek végének hasonló adatával (1959/60 – 4900 db, ill. 0,40 db/100 ha), míg a disznóelejtés vonatkozásában lényegesen meghaladja azt (1959/60 – 4500 db, ill. 0,35 db/100 ha). (*Holdampf*, 1962)

– A hatvanas évek folytatódó állománygyarapodása eredményeként a vadsűrűség eléri a II. világháború kitörése előtti időszakra jellemző értékeket. *Keresztesi Béla* és *Tóth Sándor* már 1962-ben 2,92 szarvasegységet mutat ki 100 ha erdőterületre vonatkoztatva (*Keresztesi, Tóth*, 1984/85), mely viszonzyszám – elsősorban a vaddisznóállomány igen magas szintje miatt – gyakorlatilag megegyezik az 1936. évi nagyvadelejtésből képzett adattal (2,95

szarvasegység/100 ha). Nem kell azonban sokáig várni arra sem, hogy a szarvasteríték, miként a harmincas években, túllépje a bővös hatezer darabos határt. (Az 1967-es és 68-as idényben egyaránt 6200 db szarvast ejtenek el.)

– A hetvenes és nyolcvanas években – a vadsűrűség értékek exponenciálisan emelkednek, és soha nem látott szinteket érnek el. E jelenséggel szoros összefüggésben a migráció új vetületét is megfigyelhetjük: a szarvas és vaddisznó tavasztól őszi birtokba veszi a nagy erdőtümböktől távolabb fekvő mezőgazdasági területeket is.

A nagyvadtömeg szaporodásának érzékeltetésére – *Tóth* (1978), valamint a Nimród Fórum 1978–1988. évi összefoglalói alapján – a vadászati statisztikák néhány adatát hívjuk segítségül.

3. táblázat
Néhány nagyvad faj abszolút terítékadatai
a vizsgált két évtized vonatkozásában

Időszak	Szarvas	Dám	Őz	Muflon	Vaddisznó
	Teríték db				
1967–68.	6 200	380	12 500	220	7 600
1968–71.	9 700	510	21 200	200	9 500
1972–74.	15 300	970	38 400	310	13 700
1975–77.	17 900	1 760	58 700	770	16 700
1978–80.	20 500	2 130	61 600	970	20 300
1981–83.	20 400	1 390	44 160	880	27 200
1984–86.	28 100	3 110	40 500	1 380	35 200
1987–88.	27 300	2 670	33 700	1 780	37 400

A fenti értékek tanúsága szerint – az ötvenes évek végének terítékadatait bázisul véve – a szarvas- és vaddisznóállományból tartamosan levadászható mennyiség hat-, illetve nyolcszorosára emelkedik, s a közben jelentősen megnövekedett erdőterület 100 ha-jára vetítve eléri az 1,5, illetve 2,1 db-os értéket. (Természetesen az átlagszám nem tükrözheti néhány táj még ennél is extrémebb viszonyait. Példának okáért a Börzsönyben ez idő tájt a szarvas- és disznóteríték fajlagos értéke 3,3, illetve 3,0 db/100 ha.) Jelentősen nő a dám- és a muflonteríték is, ami azonban nem függetleníthető teljesen az időközi telepítések állománynövelő hatásától. Az őzelejtésre vonatkozó adatok az állomány nagyságának jelentős ingadozására utalnak.

Összességében tehát a vizsgált, mintegy egy évszázadot felölelő időszakban – miközben a telepített vadfajok állományának számbeli viszonyai erősen az emberi hatásoktól függenek, s őshonos vadfajaink közül az őz nem mutat fel trendszerű létszámgyarapodást – a szarvas és a vaddisznó közel hasonló átlagos intenzitású tömegszaporodását figyelhetjük meg. (Az intervallum első felében a szarvas, míg utána a vaddisznó állományának növekedése nagyobb ütemű.) Mivel a vázolt expanzió nem helyi, hanem legalábbis közép-európai jelenség, okait elsősorban a biológiai tényezők között kell keresnünk (*Pogrányi*, 1991), mely felismerés vélhetően pozitívan járul hozzá az egyre komolyabb gondokat okozó probléma megoldásához.

DR. BENCZE LAJOS

Néhány gondolat a nagyragadozókkal kapcsolatban

A nagyragadozók hazánk területén történő alkalmi, szórványos megjelenése, átmeneti megtelepedése mindig eseményszámba megy az érintett táj lakói – vadászok és nem vadászok – körében.

Ez az élményt nyújtó jelenség, mint például a medve megjelenése a Börzsöny hegységben, a farkas felbukkanása a Zempléni hegyvidék vagy a Duna–Tisza közén, e fajok mai természetesen élőhelyein uralkodó környezeti tényezőkre, ökológiai viszonyokra, illetve azok még életképes populációinak belső állományszerkezeti állapotára vezethető vissza.

Az onnan történő kirajzásuk hátterében minden bizonnyal az élőhelyen belül bekövetkező változások húzódnak meg. Így például a Kárpát-medence vagy a Balkán-félsziget kiterjedt erdőségeiben az esetenként feldúsult állományaik és a zsákmányállatok kedvezőtlen aránya, megfogyatkozása készletti vándorútra fájának néhány hírnökét, avagy a populációban kialakult fajspecifikus szociálstruktúra belső feszültségét oldja föl távozásuk. Nem kevésbé játszanak közre az általános civilizációs hatások, mint pl. a turizmus, sőt, az intenzív vadászat is. Tehát feltehetően széles körű, komplex hatások sora működik közre e jelenség kialakulásában, mint ahogy hasonló okok, indítékok lelhetők fel a jávorszarvas, a nyestkutya és még több más faj spontán kirajzásában, új honfoglalásában Európa nagyobb részén. (Erre a jelenségre – a nyugati irányba történő migrációra, vándorlásra – igen találó a francia vadászok által használt zarándoklás – pèlerinage – kifejezés.)

Amennyire örvendetes egy farkas vagy más nagyragadozó megjelenése, annyira elgondolkodtató, megfontolandó az új jövevények, bevándorlók tartós megtelepedésének következménye, azok beilleszkedése és kihatása az új otthon jelenlegi rendjére, a sokoldalúan igénybe vett és leterhelt ökoszisztémákra. És ez még akkor is így van, ha tudjuk, hogy a távoli történelmi időkben ezek a nagyragadozók hazánk mai területét is benépesítették.

Azóta azonban mélyreható és aligha visszafordítható változások történtek egykori élőhelyükön, olyanok, amelyek nehezen teszik lehetővé szélesebb körű és állandó jelenlétüket még a legnagyobb kompromisszumkészség és jól felfogott biológiai, illetve ökológiai érvek és érdekek ellenére sem. És itt nem csupán – és elsősorban – a vadállomány feltétele szól belőlem, hanem a vadfajok befogadásával, meghonosodásával járó társadalmi, általános emberi aggályok és problémák egész sora feszül, amelyek társadalmi, gazdasági (pl. kártérítés), lélektani (érzelmi) és jogalkotási hátterét kell feltárni, elfogadtatni és törvényben biztosítani. Tehát ebben az esetben nem csupán a természetvédők, állatvédők, ökológusok és vadászok érvelését, illetve érdekeit kell figyelembe venni, hanem az erdőben vagy annak peremén élő és ott gazdálkodó emberek, valamint az erdőt járó turisták, kirándulók anyagi érdekeit, illetve érzelmi világát is. Az ugyanis kétségtelen, hogy másként reagál – netán lelkesedik – a vadász vagy egy állattartó a lefojtott „őzike” láttán, illetve a lerántott –

leelőre kicsapott – birkája felett, mint egy természetvédő és megint más élményt, ha nem szorongást jelent a turista, a kiránduló számára, aki nem kellően tájékozott e vad fajspecifikus sajátosságai (pl. táplálkozás) és magatartása, viselkedése felől. Szabadjon ezt egy gyakorlati példával megvilágítanom.

A murányi hegyekben szabadon bocsátottak emberközelségben, egy erdész által felnevelt, immár önálló életre alkalmasnak tartott medvebocsot. Mi sem volt természetesebb, mint hogy ökelme az erdőben a turisták nyomába szegődött és azoktól koldult élelmet, miközben a lerakott hátizsákokat is megdézsmálta, megzavarva, megrémítve az ilyen találkozásra nem számító kirándulókat. Persze megindult a hírverés, aminek a vége az állat elpusztítása volt ...

Más élményt és érzelmeket váltott ki belőlem a farkassal történt legutóbbi találkozásom az 1970-es évek első felében, a radványi erdőben – *Gönczi Bertalan* erdészvezető barátom kíséretében.

Egy havas téli reggelen az erdőt járva és a felettünk köröző, károgó hollókat figyelve, megkérdeztem barátomtól – mondd, mikor láttatok itt utoljára farkast? Alighogy belekezdett élményei elbeszélésébe, csaknem kővé meredtem – egy látomás, a FARKAS jelent meg előttem a hegyoldalon, alig 60–70 m távolságra, keresztbe állva, felénk figyelve ... Hogy rövid legyek, a nagy kapkodásban, izgalomban elmafláskodtam, még csak rá sem lőttem: a lőszer a mauser fegyver tárában a závarzat (zárdugattyú) alatt maradt, mikor sebtében csőre töltöttem. Egy halk üres csettenés, ez már sok volt a farkas fülének, a látomás véget ért ... bennem pedig megmaradt, örökkön él életem egyik felejthetetlen vadászemléke! Hát így éltem meg én a farkassal való találkozást, mint a mesében: nem kell emlegetni a farkast, mert az megjelenik ... (Kiegészítésként még annyit, hogy nyomát – visszafelé is követve – egy kiugró szikla alatt, egy öreg bükkösben megtaláltuk egy leütött, lerántott szarvasborjú tetemének maradványait. A hollók e fölött köröztek, jelezve az erdei tragédiát ...) És azt most ne vegye senki álszemérmeskedésnek, érzégsénekké, amikor azt mondom – az élményt az emlékezés tiszta vízében megfürösztve – köszönöm Dianának, hogy ezt a találkozást így szervezte meg!

Végezetül a *kérdés*: milyen álláspontra helyezkedünk a nagyragadozókkal szemben?

És a válaszom: a Kárpátok kiterjedt rengetegekben, és szerencsére még több kontinensen követhető ősi élőhelyükön, éljék zavartalanul és rendeltetésüknek megfelelően szabad életüket, mi pedig azon fázdozzunk, hogy a civilizációs ártalmak utol ne ériék őket ...

Epilógus

A látomásnak szomorú vége lett. A megidézett farkas egy évvel később – a radványi sötét erdőben – egy szarvasvetető alatt találták meg – kimúlva. Rókáknak kihelyezett mérgezett csalafalatot vett fel: megalázva, dicstelenül távozott ...

SZÁNTÓ GÁBOR

Tájékoztató

A Dél-somogyi Mezőgazdasági Kombinátnál szeptember 19-én tartott Országos Vadásznapi Somogy megyei rendezvénye kitűnő sikerű vadászati akció volt. Ezen becslésem szerint mintegy kétezer ember fordult meg. A színes program (helikopteres sétarepülés, íjászverseny és bemutató, trófeakiállítás, mise, elárusító sátrak, vérebemutató stb.), a szép, derült idő és a téma vonzotta az embereket. A program számunkra legfontosabb részét a nyílt vadászati fórum képezte. Ezen több száz ember jelent meg, okkal feltételezhető, hogy a résztvevők jelentős részét a vadgazdálkodással és vadászattal kapcsolatos alapkérdések is érdekelték.

A fórum vezetője *dr. Bánffy György* országgyűlési képviselő volt, aki elmondta, hogy életét a vadgazdálkodás és vadászat ügyének szenteli. Vitaindító előadásából a következő lényeges kérdéseket tartom szükségesnek megemlíteni. Véleménye szerint:

1. A vadászati jog a jövőben is az államot kell, hogy illesse. (Elvetette a földtulajdonhoz kötött vadászati jog bevezetését.)

2. Az állami vadászterületeket meg kell tartani. A vad nemzeti kincs, ezért nem szabad kiírtani és legjobban állami kezelésben védhető meg.

3. Az (egyéni) vadászterületeket 4–5000 hektáros nagyságnál jobban nem szabad elaprózni. (A német és osztrák példa magyar viszonyokra nem alkalmazható.)

4. Ki ellenőrizzé a vadgazdálkodást (a vadvédelem szemszögéből); ezt a természetvédelem szerveivel együtt tartja megoldhatónak.

5. A nyugati államokban nincs példa arra, hogy a vadkárt államigazgatási úton rendeznék. (Végeredményben a mezőgazdasági vadkárnak az államigazgatási úton történő rendezési formáját sérelmezte).

6. A magántulajdonon alapuló polgári demokráciában (szóhasználatra szerint a diktatúra után) olyan vadgazdálkodási és vadászati rend kialakítását körvonalazta, amelyben a bérbeadó vagy a haszonbér élvezője az önkormányzat, de valamit juttatni kellene a földtulajdosoknak is a vadgazdálkodás hasznából, hogy ők is érdekelték legyenek. Az egyes vadászterületeket (szervezeteket) az önkéntesség elvén nagyobb egységekbe kell tömöríteni.

Ezt követően *Pintér István* szólt az FM részéről. Röviden, inkább csak sejtethetően, felvázolta a földtulajdonhoz kötött vadászati jog lehetőségét. A rendezők egyike mikrofonnal körbejárva sarkította a kérdéskört: ki ért egyet *dr. Bánffy György* országgyűlési képviselő és ki a *Pintér István* által felvázoltakkal?

Mivel hozzászóló – két-három, a lényegét nem érintőn kívül – a nagyszámú hallgatóság ellenére sem akadt, szavazásra tették fel a kérdést. *Dr. Bánffy György* nyolcvanegynéhány, *Pintér István* öt szavazatot kapott. A szavazás ugyan játékos cselekménynek tekinthető, de mégis bizonyos felfogásbeli és magatartásformát tükröz.

A szavazás után szót kértem és személyes véleményként előadtam, hogy

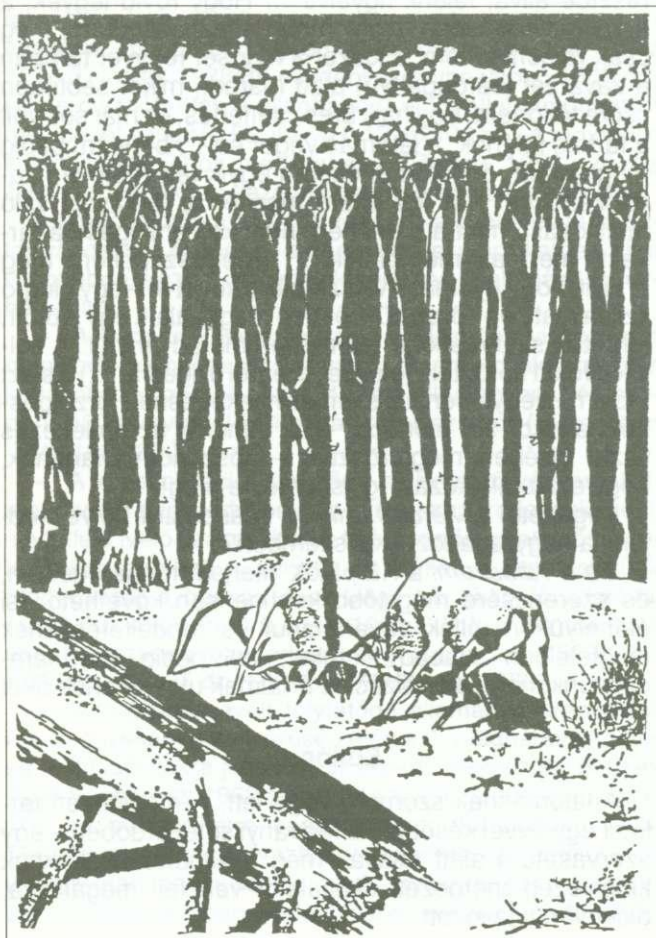
- a földtulajdonhoz kötött vadászati jog szükséges (a reagálás 2–3 éles fütty, amikor tájékoztattam a füttyögetőket, hogy füttyülni szabad, elhallgattak);

- a Föld légköre az oxigén körforgásban jelentős erdő-környezetvédelmi szerepet játszik. Ebből eredően el kell vetni azt az irányzatot, amely a külterjesség hirdetése révén az erdők degradációjához vezet;

- az erdő bonyolult életközösség, amelyben a növényvilág függvénye a hozzá társuló állatvilág, a kérdőző nagyvad túlszaporodása magát a növényzet fennmaradását veszélyezteti;

- a társadalom az erdőgazdálkodást és vadgazdálkodást a piacon keresztül értékeli, ezért az érdekek elkerülhetetlenül ütköznek. Ebben a kérdésben az eredeti nagyvadgazdálkodást egyértelműen az erdőgazdálkodási érdekek alá kell rendelni (pl. Somogy erdő-, fa- és vadgazdálkodásának 1990. évi árbevétele 4,1 milliárd Ft, ebből a vadgazdálkodás 6% volt. Az ország 1991. évi vadgazdálkodási árbevétele – a fórumon elhangzottak szerint – 4 milliárd Ft, ez tükrözi az arányokat, a fontossági sorrendet.);

- az érdekek kölcsönös tiszteletben tartása mellett a jogrendszert kell úgy alakítani, hogy az garantálja a

jogos egyéni és nemzetgazdasági érdekek érvényesülését.

Kéréssel fordultam a jelenlévő országgyűlési képviselőkhöz, hogy a kérdéskomplexum áttekintésére célszerű lenne a tárgyban elfogulatlan parlamenti bizottság kiküldése még a törvények meghozatala előtt.

A fórum ezzel véget is ért. A rendezvényen folytatott beszélgetések alkalmával azt tapasztaltam, hogy illetékes tényezők fenntartással fogadják a vadkárosítás kérdésében tanúsított hivatalos nézeteket. (Sokkal súlyosabbak és nem csupán helyi jellegűek ezek a károsítások.)

A Pannon Egyetem Állattenyésztési Kara részéről (dr. Sugár László) felvetődött, hogy Somogyban mintegy tízezer darabos szarvasfarmot (farmokat) lehetne létrehozni húshasznosításra és gyógyszer-előállításra. (Kínában és Vietnamban a barkás agancsok lennének piaca, bikánként évi 5 kg körül termelhető, 100 USA dollár fölötti kilónkénti áron.) Félő azonban, hogy mire a szarvasfarmok kialakulnának, nem lesz elegendő befogható szarvas, ezért aggályaik vannak a túlzott lelovásokkal kapcsolatban.

Egyik országgyűlési képviselőnk felajánlotta, hogy a farmok részére területet és épületeket tudnak biztosítani, ha van fantázia a dologban, úgy lépni kellene. A kutató válasza az volt, hogy pénzügyi támogatást kérnek, mert a kerítés építése és tartozékai sokba kerülnek. A szarvas befogása is problematikus, talán az új-zélandi helikopter-es módszer lenne célravezető. A farmokhoz szükséges területet jutányos áron a magántulajdonosok

feltehetően rendelkezésre bocsátják. A soproni egyetem vezetése még *Németh Károlynak* ígéretet tett, hogy belátható időn belül (5–10 év) kísérletük eredményre vezet, s ha ez valóban bekövetkezett vagy bekövetkeznél látszik, úgy érdemes lenne szélesebb körben foglalkozni ezzel a termelési területtel, de ha csak költségvetési pénzigényeket támaszt és megalapozatlanul a szabadon élő szarvasállomány létszámszabályozását gátolja, úgy azt is tisztességesen meg kell mondani.

Felvetődött a génrezervátum kérdése, amely bekerített területen – a kaszói példa révén – a kutatás szerint nem vezet eredményre, ezért szabad területen kell olyan nagyságú állományt fenntartani, ahol sok-sok ezer szarvas közül az a néhány kiváló tulajdonságú egyed kiválasztódjék, amelyre vágyunk. Személyes véleményem szerint erre a célra tökéletesen megfelel Tolna, Baranya, Somogy és Zala szarvasállománya, ahol normális vadsűrűség mellett is több tízezer szarvasból van kiválasztódási lehetőség egyszerű és szakcszerű vadgazdálkodás mellett.

A fórumon elhangzottak kicsengése a lényegi változásoktól való félelem. Erre utal az az aggodalom, hogy kisebb vadászterületeken minden valószínűség szerint több vadat hoznának terítékre, s ki ellenőrizzé, hogy ez ne így legyen, s ki látott még olyat, hogy a vadkárt államigazgatási úton állapítsák meg. A megszólalók közül az senkinek nem jutott eszébe, hogy a túlszaporodott kérődző nagyvadállomány tízszer akkora kárt okoz, mint amennyi hasznot hoz, és ez a kár nem csupán gazdasági, de környezetvédelmi érdekeket is sért.

Javaslat a természetvédelmi területeken történő vadgazdálkodás szabályozására

Gera Pálnak, a FIDESZ Zöld Frakció természetvédelmi referensének nevével jegyzett, fenti című javaslat tárgyában a frakció november 14-én megbeszélést hívott össze. Az erdészet, vadászat és természetvédelem képviselői közül mintegy 20-an gyűltek össze.

Az írásban kiadott anyag általában helyesléssel találkozott, szakmailag meglepően megalapozottnak ismerték el. Visszásnak tűnt az indító tétel: „A vad az állam tulajdona”. Ebből az következne, hogy a vad által okozott kárért az állam volna felelősségre vonható. A vadért csak a vad tekintetében intézkedni jogosult, vagy köteles felelhet. Az erdészet részéről a törvényi szabályozásban pontos elhatárolódást kívántak a vadgazdálkodás-vadászat, vadgazdálkodási körzet-vadászterület fogalma között. A vadgazdálkodást a földhasznosítás (erdőgazdálkodás, mezőgazdálkodás) egységén belül szabad csak külön üzemágnak elismerni a magángazdálkodás körülményei között. A gazdálkodás földtulajdonhoz kötött kell legyen, a vadászatot a földtulajdonos a piacon értékesítheti. A vadgazdálkodási körzet vadfajonként változó, a javasolt 4000 ha esetenként kicsinek bizonyul. A vadászterület kiterjedése ebben a nagyságban túlzottan sok is (szalonka esetében 5 m²-nyi) is lehet.

A természetvédelem alatt álló területek vonatkozásában általánosnak mutatkozott az óhaj, hogy a természetvédelem különüljön el a gazdálkodástól és maradjon tisztán hatóság. Egyetértett ezzel az illetékes tárca képviselője is, kijelentve, hogy nem kíván az erdészet-vadászat vitába elegendni. Felhívta a figyelmet arra, hogy ebben gyakran csak ürügyként hozzák fel a természetvédelem érdekét.

A kiadott programon túl állásfoglalást kért a frakció a vadászati alap létesítésére vonatkozóan legújabbban az országgyűlésnek benyújtott törvényjavaslat ügyében. Az itt megnyilvánult álláspont általánosan elutasító volt. A földhasznosítás termelje meg maga a fenntartási és fejlesztési költségeit – ehhez igazodjanak az elvonások is. Áll ez az erdőgazdaságra és ezen belül a vadgazdálkodásra is. Ha ennek alapon keresztül történő finanszírozása mégis szükséges, az csak az egész ágazatra vonatkozhat.

Jérôme René

Válasz dr. Bod Lajos gondolataira

A FIDESZ Zöld Frakció a közelmúltban kezdeményezte a hazai vadászható állatfajok listájának, illetve egyes állatfajok vadászati idényének a módosítását. Ennek keretében indítványoztuk a farkas és a barna medve védetté nyilvánítását hazánkban, valamint egyes állatfajok lekerülését a vadászható állatfajok listájáról. Többek között ez év július 3-án egy kerekasztal-megbeszélést is rendeztünk az érintett minisztériumok, az OMVV, a WWF magyarországi képviselője, valamint az MME szakértőinek a bevonásával.

A balkáni gerle problémája akkorra már rendeződött, hiszen a két szaktárca még 1992 áprilisában megállapodott abban, hogy nevezett állatfaj vadászatát csak ott és csak olyan mértékben engedélyezik, ahol az már elkerülhetetlen. Ez természetesen sok puskás embernek nem tetszett és nem tetszik, hiszen ezzel korlátozva lett „szenvédélyük kiélése”.

A muflon esetében már éles vita bontakozott ki, hiszen mint faunánk „őshonos tagját” (ez a vadászok véleménye volt) erdeinkben mindenféleképpen védeni kell. Az, hogy milyen helyrehozhatatlan károkat okoz életmódjával, pusztán „erdész és természetvédő túlkapásnak” minősítették. Uganakkor nem győzték és a szaksajtó révén nem győzik hangoztatni a sportvadászok, hogy szemléletük ökológiai szemlélet, a kérdés ebben az esetben az, hogy ők mit neveznek ökológiának? Aligha állok messze a valóságtól, ha azt mondom, komoly bajban lennének, ha az ökológia szó jelentését kellene megadniuk. Szintén természetesnek tartják a többezer-szám kiengedett nevelt fácán kibocsátását a területekre. Azt, hogy ez mivel jár, éppen a *dr. Bod Lajos* úr cikkében említett *dr. Sterbetz István* úr nem győzi elégszer leírni és hangoztatni (nagyon helyesen), hogy nem a tömeges fácánkibocsátással kellene törődni, hanem a fogollyal, mely állatfaj létszáma mára igencsak megcsappant. Ez már persze nem nyeri meg a sportvadászok szimpátiáját, hiszen a fogolyból nem valószínű, hogy olyan busás hasznót tudnának produkálni, mint a fácánból. (Nesze neked ökológiai szemléletmód!) Főleg nem abban az esetben, ha a fogoly vadászata ideiglenes jelleggel meg lenne tiltva, mint ahogy ezt javasoltuk.

Az erdei szalonka kérdése etikai kérdés. Miért szükséges agyonlőni azt az évi kb. 2000 db-ot, amikor nem

muszáj? Sajnos, tőlünk délebbre ezerszám fogdossák meg ezeket a madarakat, éppen ezért nálunk vadászatának teljes betiltása gesztusértékű lehetne. Hagyományokra való hivatkozás (divatos kifejezéssel élve) „jó duma”. Bár ki tudja? Szinte látni lehet azt a sportvadászt, aki a természet ügyének rendíthetetlen híveként, hajnalonként kimegy az erdőbe és a természet szépségétől könnyes szemekkel, ellágyult szívvel agyonlővi a kergetőző szalonkákat. Micsoda természetvédő cselekedet!

Végül a medvéről és a farkasról szeretnék még szólni. Ezek az állatfajok honosak voltak hazánkban, sajnos azonban a múlt század végén, századunk elején kipusztultak. Az elmúlt években azonban egyre többet lehetett hallani arról, hogy ismét feltűntek az országhatáron belül az említett fajok, nem egy esetben éppen lelövésükkel vált ismertté jelenlétük. Az említett kerekasztal-megbeszélésen elhangzott, hogy a medve nagyritkán tűnik fel hazánkban, a farkas azonban már megtelepedettnek tekinthető, amit több vizsgálat is megerősít. Talán ezért is lesznek védettek ezek az állatfajok, és talán ezért kerülnek le a vadászható állatfajok listájáról. A sportvadászoknak persze egyáltalán nem tetszik mindez, hiszen (mint megrögzött természetvédők) féltik a százezreket érő szarvasbikát, az „őshonos” muflonkosokat, és nem utolsósorban a szegény, védtelen turistákat! Lehet erre bármit is mondani? Hazánk nimródjainak jelentős részében gyűlölet és megvetés övezi az egyes ragadozókat. Ennek számos oka van, elsősorban az állatfajok életének egyáltalán nem, vagy felszínes ismerete, régmúlt korok ránkmaradt legendái, és még folytatni lehetne. Egyetlen egyet felejtenek el említeni a sportvadászok, azt hogy anyagiakban milyen kárt jelent számukra területükön egy-egy farkas feltűnése. A Nimród márciusi számában volt olvasható *Rácz Sándor* úr írása „Rekviem egy hiúzért” címmel. A szerző ebben feltette a kérdést: „megér-e egyáltalán egyetlen farkas is egy százalékos forintot a magyar államnak, mely összeg döntő hányada ráadásul valuta?” Tessék mondani, lehet-e állatfaj, illetve annak értékét pénzben kifejezni? A sportvadászok szerint igen, márpedig a farkas és a medve életmódjával a vadászoknak feltétlenül kárt okoz, ezért nincs helyük hazánk faunájában. (A muflon számukra nem kárt, hanem anyagi hasznót jelent, ezért „őshonos”!) Ez a sportvadászlogika, és nem természetünk, benne állat- és növényfajok megvédése valódi céljuk.

Dr. Bod úr azt írja cikke végén, hogy „Ha a természetbe járás, a vaddal való találkozás reményét (!) is elveszük a vadászok elől, akkor igen jelentős harcosságot veszít a magyar természetvédelem”. Tessék mondani, ki szeretné, ki akarja elvenni a sportvadászoktól a természetbe járás és a vaddal való találkozás reményét? Az esztelen, értelmetlen vadgyilkolás elkerülése a cél. Mellesleg erdőt járni, a természet szépségeibe elmerülni nem csak puskával a kézben lehet.

Gera Pál

Szlovénia évszázadokon át lekopárosított tengerparti karsztvidéke ma 60%-osan erdősült. Ez az utóbbi 140-150 év céltudatos újraerdősítési munkájának eredménye. Nagyobb sikert akkor lehetett tapasztalni, amikor több próbálkozás után a bécsi medencéből származó feketefenyőt kezdték alkalmazni. Jelentős segítség volt ebben a kecskelegeltetés 1952-ben történt betiltása. A karsztjelenség elrettentő, de leküzdhető képe vezeti Szlovénia erdőgazdaságát természetszerű megoldások felé.

(ÖFZ 1990. 9. Ref.: Jérôme R.)

FIDESZ javaslat a természetvédelmi területeken történő vadgazdálkodás szabályozására, ellenőrzésére

Vadgazdálkodás nem védett területeken

1. A vad állami tulajdon.
 - 1.1. A vadászati jog a föld tulajdonosát (kezelőjét, használgóját) illeti. E jogát a földtulajdonos vagy önmaga gyakorolja, vagy haszonbérbe adja.
 - 1.2. A vadászterületek legkisebb terjedelme 4000 ha.
 - 1.3. Vadgazdálkodás és vadászat csak az esetben történhet, ha az nem ütközik a természetvédelmi, erdőgazdálkodási, mezőgazdálkodási előírásokkal, rendelkezésekkel.
 - 1.4. A nem védett területeken a hosszú lejáratú, illetve az éves vadgazdálkodási terveket a természetvédelmi hatóságnak is véleményeznie, illetve jóvá kell hagynia.
 - 1.5. A természetvédelmi hatóság, amennyiben a természetvédelem érdeke azt megkívánja, időszakos vagy egész éves vadászati tilalmakat is megállapíthat.
 - 1.6. Őshonos állatfajok telepítése csak a természetvédelmi hatóság jóváhagyása mellett történhet. Nem őshonos (faunaidegen) állatfajok telepítése tilos.
 - 1.7. Vadászhatóknak nyilvánított vadfajok vadászata csak olyan mértékben történhet, amely az állatfaj természetes állományát nem veszélyezteti.
 - 1.8. Tilos azon vadászati módok és eszközök alkalmazása, amelyet az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről rendelkező Berni Konvenció IV. Függeléke felsorol.

Vadgazdálkodás védett területeken

1. Azon természetvédelmi területek, ahol a vadgazdálkodás joga nem a természetvédelemé.
2. Természetvédelmi területeken, ahol jogszabály nem zárja ki, vadászterület létesíthető.
 - 2.1. A vadgazdálkodás joga a föld tulajdonosát illeti, amely jogát vagy önmaga gyakorolja, vagy haszonbérbe adja.
 - 2.2. A vadgazdálkodás gazdasági célú hasznosítása a természetvédelem érdekeinek alárendelten folyhat.
 - 2.3. Amennyiben ezeken a természetvédelmi területeken a vadgazdálkodás a természetvédelmi érdekek kárára történik, a vadászatra jogosulttól a vadászati jog megvonható.
 - 2.4. A természetvédelmi hatóság, amennyiben a természetvédelem érdeke azt megkívánja, időszakos vagy egész éves tilalmakat is megállapíthat.
 - 2.5. A hosszú lejáratú és éves vadgazdálkodási terveket a természetvédelmi hatóságnak véleményeznie, illetve jóvá kell hagynia.
 3. Természetvédelmi területeken zárt téri tenyészetekből származó állatok kibocsátása (ez nem vonatkozik azon programokra, amelyek egy-egy őshonos állatfaj fennmaradását kívánják szolgálni), faunaidegen állatfajok telepítése, vadaskert létrehozása, sólyommal és fíjjal történő vadászat tilos.
 - 3.1. Őshonos állatfajok telepítése csak a természetvédelmi hatóság jóváhagyásával történhet.
 - 3.2. Vadászhatóknak nyilvánított vadfajok vadászata csak olyan mértékben történhet, amely az állatfaj természetes állományát nem veszélyezteti. Nagyvad esetében átgondoltan és fokozatosan kell elérni, hogy létszámuk minden tájegységen az elfogadható mértékre csökkenjen. A természetvédelmi területekre betelepített muffonállományok felszámolását fokozatosan kell elérni.
 - 3.3. A vadászatra jogosultak minden megkezdett 4000 ha után egy minimum középfokú vadgazdálkodási és természetvédelmi őrri képesítésű személyt kötelesek alkalmazni.
 4. Tilos azon vadászati módok és eszközök alkalmazása, amelyet az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről rendelkező Berni Egyezmény IV. Függeléke felsorol.

II. Azon természetvédelmi területek, ahol a vadgazdálkodás joga a jövőben a természetvédelmi hatóságé kell legyen.

5. Napjainkban az ország teljességét jelentő vadászterületekből (elvileg) öt egységen, mindösszesen 20 400 hektáron a vadászat joga a természetvédelemé. Ez azonban csak jelképes, szükséges további területeken a vadászati jog természetvédelmi jogosítványát elrendelni. Itt döntően azokról a területekről van szó, amelyek

1. vagy a legmagasabb szintű természetvédelmi oltalom alatt állnak;
2. vagy a különböző nemzetközi természetvédelmi egyezmények hatálya alá esnek. Ezen konvenciók a következők:
 - Egyezmény a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyéről (Ramsari Konvenció).
 - Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről (Washingtoni Konvenció).
 - Egyezmény a vándorló vadon élő állatfajok védelméről (Bonni Konvenció).
 - Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről (Berni Konvenció).
 - Bioszféra rezervátumok programja.

Ezen egyezményekben lefektetettek betartására kötelez bennünket maga az a tény, hogy aláírásunkkal elismertük az általuk megfogalmazott elvek helyességét, ezáltal erkölcsi-etikai köteleességünk eleget tenni ezek előírásainak. Mindezek figyelembevételével a következőkben megnevezett természetvédelmi területeken a vadgazdálkodás joga a természetvédelmi hatóságot illeti:

- ahol már a természetvédelemé,
- valamennyi nemzeti park területén,
- a Ramsari Egyezmény hatálya alá eső területeken,
- valamennyi bioszféra rezervátumban.

Amennyiben a természetvédelmi területen kialakított vadászterület nagysága nem éri el a jogszabályban meghatározott legkisebb terjedelmet, ott „természetvédelmi vadgazdálkodási” területek létesíthetők.

5.1. Megnevezett természetvédelmi területeken sport-, illetve nyereségérdekelt vadászat nem folytatható, az ottani vadásztársaságokat fel kell oszlatni.

5.2. Ezen területeken a vadgazdálkodás csak a következő célokat szolgálhatja:

- a vadászható állatfajok létszámának szabályozását,
- a vadkárok mérséklését,
- a ragadozók gyérítését.

5.3. Megnevezett vadgazdálkodási feladatok ellátását, minimum középfokú vadgazdálkodási és természetvédelmi őrri képesítésű személy végezheti.

6. Azokon a természetvédelmi területeken, ahol a vadászat joga a természetvédelmi hatóságot illeti (5. pont), azt a természetvédelmi hatóság a területi szervein keresztül érvényesíti.

6.1. Minden megkezdett 4000 hektár után egy minimum középfokú vadgazdálkodási és természetvédelmi őrri képesítésű személy alkalmazása kötelező.

6.2. A szakszerű vadgazdálkodás érdekében a természetvédelmi igazgatóságok, valamint a nemzeti parkok egy vadgazdálkodási szakmérnököt kötelesek alkalmazni, aki elkészíti az adott természetvédelmi területek éves vadgazdálkodási terveit, javaslatot tesz a hosszú lejáratú vadgazdasági üzemtervekre, valamint ellenőrzi a természetvédelmi területeken folytatott vadgazdálkodási munkákat.

6.3. A hosszú lejáratú vadgazdasági üzemterveket a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium Országos Természetvédelmi Hivatala készíti el.

Ami a törvénytervezetből kimaradt!

Az új vadászati törvénytervezet sok mindennel foglalkozik, csak a vadásztársaságoknál alkalmazott, a vadgazdálkodás és a vadászat napi gondjait, problémáit megoldó hivatásos vadászról nem tesz említést.

Az ő hovatarozása, szakmai irányítása és felügyelete nincs, illetve csak részben van megoldva.

Hiányzik az egységes érdekvédelem is. Nem beszélve arról, hogy a vadásztársaságok többsége nem csak szakirányú végzettséggel rendelkezőket foglalkoztat.

Igy sok erdész-vadász fiatal nem jut munkához, pedig tudásukra szükség lenne. Szeretnék olyan javaslatot tenni, amely talán az oly régen várt erdész-vadász elletét megszűnését eredményezné vagy legalábbis csökkentené azt.

Javaslatom a következő

A terület bérbeadója jelölje a hivatásos vadász személyét (az átszervezéseknél felszabadult szakemberek és a frissen végzett fiatalok ott kamatoztathatnák tudásukat, amihez a legjobban értenek), aki a területet bérbeadó alkalmazottja lenne, de minden járandóságát a vadásztársaság fizetné a bérbeadónak.

Igy a terület gazdája szorosabb kapcsolatot létesíthetne a bérlővel, havonta megbeszélhetnék az éppen aktuális tennivalókat és problémákat. (Gondolok itt elsősorban a vadkárra, ami az eddigi gyakorlat szerint csak akkor került szóba, amikor a károsítás már megtörtént.)

A bérlő is több segítséget kaphatna megfelelő lönyiladékok, vadrejtő sűrűk kialakításával, az etetőhelyek

kíméletével. A cserkészutak, nyiladékok sem lennének tele a ledöntött fákkal.

A termelések idején el lehetne vonni az állatokat a veszélyeztetett területekről (rügyrágatás a ledöntött fákról).

A vadvédelmi kerítések kijavítása is gyorsabb lehetne, ha a kapcsolat közvetlen.

A védelmi szolgálat időpontjai kitolódna, mivel a vadász már napkelte előtt és még napnyugta után, sőt nem ritkán még éjjel is mozog, míg az erdész napközben van a területen. Hét végére és ünnepnapokra sem maradna őrzés nélkül a terület.

Egységesíteni lehetne az egyenruhát, ami ha több kell belőle, talán olcsóbb lenne. Ugyanazon illetményeket kapná, mint a kerületvezető erdész.

Mivel a hivatásos vadász a bérbeadó alkalmazottja, így a vadászattal való visszaélések is csökkennének, illetve kevesebb kétely merülne fel a bérlővel szemben.

A külföldi vadászok magasabb szakmai és tisztességes kiszolgálást kapnának, emelve a vadászat színvonalát.

Szakmai továbbképzésen, biztonságtechnikai vizsgán rendszeresen részt vehetne, és talán még szervezett dolgozó is válhatna belőle, ugyanis a jelenlegi érdekvédelem egyenlő a nullával.

Az erdészek és vadászok szekere – mert egy szekéren ülnek – csak akkor jut ki a kátyúból, ha a „lovak” egy irányba húznak, és azt az irányt közösen kell meghatározniuk.

Tóth Miklós

Erdősávok ornitológiai felmérése

A hazai erdősáv kutatások a 60-as és 70-es években (elsősorban Gál J. révén) kiterjedten vizsgálták az erdősávok káros és hasznos tulajdonságait. A hasznos madárvilág megtelepedésének mértékéről azonban a kutatások csak a szovjet szakirodalmi adatokat idézték és vonatkoztatták hazai viszonyainkra. Ugyanakkor az ornitológiai szakirodalom is meglehetősen szegényes ebben a témakörben.

Helyesbítés

Lapunk októberi számának 293. oldalán a második hasáb alulról hetedik sorában a szerző helyesbít. A „természetvédelmi” szó helyett „halászati” a helyes és így az ott felvetett hivatal „országos erdészeti, vadászati és halászati” hatáskörű lenne.

A lap októberi számában megjelent „nem állami erdőkkel” foglalkozó munkacsoport névsora helyesen: Bolla Sándor, Börzsei László, dr. Csötönyi József, dr. Göbölös Antal, Kovács Gábor, Steiner József, Varga Béla.

A novemberi szám idegen nyelvű tartalomjegyzékében Szántó G. helyesen Szabó G.

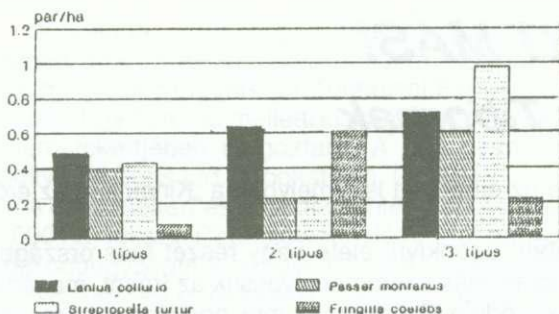
A hibákért elnézést kérünk.

Kutatásaimat a Lajta-Hansági Állami Tangazdaság moson-szolnoki kerületében található erdősávokban végeztem. A cca. 3000 ha-os terület mintegy 50 erdősávja zömmel akácból és kőrisből áll, amelyek gyenge növekedésűek. A terepi adatgyűjtés folyamán a sávos becslési eljárást alkalmaztam, így mértem fel a különböző szerkezetű erdősávok madárfaj-összetételi viszonyait. Az adatok feldolgozásakor elsősorban a dominanciaviszonyokat, a fajok állandóságát, a fészkelési szintek igénybevételét és a diverzitást vizsgáltam. A különböző szerkezetű erdősávokat három típusba soroltam be a faállomány-szerkezeti jellemzők és a madárfajoknak nyújtott fészkelési lehetőségek alapján.

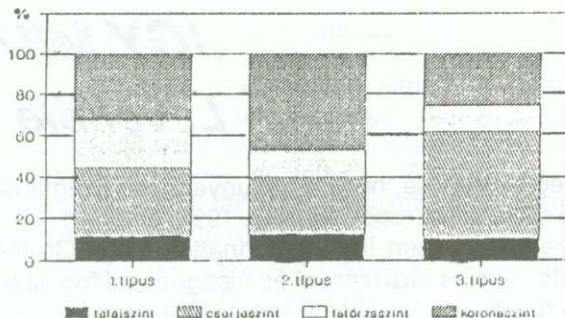
Az 1. típusba sorolt erdősávok cserjeszint nélküliek, és koronaszintjük erősen kiritkult, záródásuk olykor még az 50%-ot sem éri el. A 2. típus szintén cserjeszint nélküli, de záródása már 80% körüli, míg a 3. típusba a cserjeszintes erdősávokat soroltam.

Ha az egyes típusokban domináns madárfajok ha-onkénti költőpár számát vizsgáljuk (1. ábra), látható, hogy míg a tövisszúró gébics (*Lanius Collurio*) minden típusban nagy számban fészkel, addig a tipikus erdőlakó erdei pinty (*Fringilla coelebs*) az erdőszerűen záródott 2. típusban, a cserjeszintben fészkelő vadgerle (*Streptopelia*)

1. ábra
A domináns fajok az egyes típusokban

2. ábra
A fészkelési szintek elfoglalása

topelia turtur) a 3. típusban igazán jelentős arányú. Ha a fészkelési szintek igénybevételét tekintjük (2. ábra), látható, hogy a cserjeszintben és a koronaszintben fészkelő pároknak az összes fészkelőhöz viszonyított aránya az egyes típusokban jelentősen eltérő. Az arányok változása kifejezően mutatja, hogy a 2. típusban az erdőlakó, a 3. típusban a cserjeszintben költő párok vannak többségben.

A típusok összehasonlításakor kiderül, hogy több szempontból is a 3., cserjeszinttel rendelkező típus a legkedvezőbb a madárfajok számára. Ezt a diverzitás e típusbeli csúcspontja mellett a ha-onkénti költőpár szám is mutatja a következőképpen:

1. típus 3,45 pár/ha
2. típus 3,87 pár/ha
3. típus 6,20 pár/ha

Az eltérő szerkezetű erdősávokban más-más fajok voltak megtalálhatók, a leginkább eltérő 1. és 3. típus azonos fajainak aránya 66,7% volt.

Vizsgálataim alapján javaslom, hogy új erdősávok telepítésekor (természetesen a helyi viszonyokat figye-

lembe véve) fordítsunk figyelmet a cserjeszint kialakítására. Amennyiben a cserjeszint létrehozása mellett döntünk, úgy olyan cserjefajokat alkalmazzunk, amelyek bogycs terméssel az őszi vonulás idején táplálékforrást nyújtanak a vonuló énekesmadaraknak. Ilyenek elsősorban: a fekete bodza, vörösgyűrűsöm, fagyal, de más fajok is alkalmazhatók. A kedvezőbb ágszerkezet elérése végett, frekvenciált helyen (pl. csemetekerti védősövényekben) a cserjék nyesése is kivitelezhető. Emellett a cserjeszint búvóhelyet nyújt az apróvad számára is, amit a téli, lomb nélküli időszakban a közönséges boróka csoportos szoliterként való ültetésével teremthetünk meg.

Meggyőződésem, hogy megfelelő szerkezetű erdősávok telepítésével a hasznos madárvilág megtelepedését elősegítve, a védőhatást fokozhatjuk hazánk mezőgazdasági területein.

Jánoska Ferenc
tudományos ösztöndíjas
Erdészeti és Faipari Egyetem
Vadgazdálkodási Tanszék

100 éves a szentgalleni (Svájc) Péter Pál vadaskert

Már a XVIII. század közepéről van adat arról, hogy a számunkra is emlékezetes kolostorváros várfalain mentén húzódott, zárt árokban szarvasokat tartottak. Később ez a hely más célra vált szükségessé, így az állatokat onnan ki kellett telepíteni. Átmeneti elhelyezés után most 100 éve vadászok és más állatbarátok társaságot alapítottak megfelelő hely bérletére és azon vadaskert létesítésére. Ez a társaság kezeli ma is a 6,3 ha területű, kellően berendezett kertet, amiben ma 80-100 állatot tartanak – kőszáli kecskét, gím-, däm-, szikaszarvast, zergét, mormotát, vaddisznót és hiúzt.

A társaságnak 40 társadalmi munkában tevékenykedő tagja van, közülük tizen intézik a folyó ügyeket összesen egy főállású gondnokkal és egy időszakos helyettesrel, mint alkalmazottakkal. A kert évi fenntar-

tási költsége 20 000 Fr. Ennek 10%-át a város fedezi, a többit bőkezű támogatók és a saját gazdálkodás.

Ebből a kertből indult ki valamikor az egész alpesi térségre vonatkozóan a kőszáli kecske visszahonosítása. A kertben belső helyiségekkel is rendelkező műsziklát építettek és ide szerettek volna két példányt szerezni, de az olaszországi Aosta-völgyben lévő Gran paradiso királyi vadrezervátumból ez törvényesen nem volt lehetséges. Csempészéshez kellett fordulni, és így sikerült 1906-ban három gidát kihozni, mesterséges táplálással felnevelni és 1909-ben már jelentkezett az első utód is, majd 1991-ben egész Svájcra vonatkozóan 14 500-at tett ki, és néhány év óta már korlátozottan lőhető.

Igy vadászik a *polgár...*

(SchZtf 1992. 7. Ref.: Jérôme R.)

MÉG SZERENCSE, avagy ÍGY MINDJÁRT MÁS! *Levélféle Gellér Tibornak*

Még szerencse, hogy a lap ugyanazon számában közzétette az életreját is, amelyben a „Kinek zúg az erdő” című cikke is szerepel (Nimród, 1992. október).

Szerencse, mert így megtudhattuk, hogy Ön még fiatal ember, azonkívül élete nagy részét más országban töltötte, ahol is rádiózással és újságírással foglalkozott. Így mindjárt más szemmel olvassuk az írását, megértve, hogy rövidke ittléte alatt még nem volt alkalma sok mindenről tájékozódnia. Öröm számomra, hogy most az írásában felvetettekről talán elsőként tájékoztathatom.

Először talán arról, hogy az erdészek nem egészen szabadon gazdálkodhatnak a rájuk bízott javakkal, ahogyan Ön véli. Szabadjon például figyelmebe ajánlanom az 1961. évi VII. törvényt. Ennek keretein belül a közelmúltig az FM, most pedig az Állami Vagyonügynökség irányítja az erdőgazdálkodást számos rendeletével, szabályzatával. Ezek szerint az erdészek kötelessége a rájuk bízott vagyont a leghatékonyabban működtetni, kivenni részüket az ország faellátásából, gyarapítani az erdővagyon, az erdő sokféle kedvező hatása révén szolgálni a köz javát. A „vadászemberek kiszolgálása” külön nem szerepel a feladataik között, amit Ön annyira számon kér rajtuk.

Szabadjon arra emlékeztetnem, hogy az erdő nem csak a kivágható fák összességét jelenti. Beletartozik a termőtalaj, a növény- és állatvilág, benne a vadászható állatfajok is. Az erdésznek tehát a természeti környezet elemeit együttesen kell szemlélnie, kezelnie. Javasolom, a legközelebbi vadászata alkalmával a szarvasok, vaddisznók mellett vessen egy futó pillantást az erdőre, a fiatalosokra is. Már felületes szemlélődéskor is látni fogja, milyen károkat okoz a túlszorított nagyvadállomány. A felelős szakember nem engedheti meg, hogy a vadállomány tönkretegyje, felélje a saját élőhelyét, mert az később már a vadállomány leromlását is okozza. Akkor talán Ön is belátja, mennyire elhamarkodott volt a vélekedése, miszerint kialakult az erdészhobby, s ők „...teszik tönkre, prédálják el egyedülálló vadállományunkat ..., az erdészetek alkalmazottai lövik halomra ... saját szarvasaikat...”

Azt is sajnálom, hogy még nem vette észre, mennyi vadászati lehetőséget kínálnak az erdőgazdaságok a terület nélküli vadászoknak. Nem pont ők tehát az okai, hogy „...egyre többen maradnak terület nélkül ... nő azon vadászemberek száma, akik immár megfosztottak szép szenvedélyük gyakorlásának mindennemű lehetőségétől.” Sokkal inkább okai a területes vadásztársaságok, melyek immár százezer forintokat követelnek az új belépőtől, ha egyáltalán hajlandók befogadni valakit.

Az állami gazdaságokról írott fejezetből az tűnik ki, hogy az ott dolgozó szakembereket sem kedveli túlságosan. A róluk szóló cikkének mily hangzatos címek kínálkoznak. Például:

„Kinek ring a búzatenger?”

„Kinek sárgul már – a kukoricaszár?”

De ha őket sem szereti, akkor kit szeret mégis – a vadászokon kívül?

Meg kell Önt nyugtatnom – vagy kiábrándítanom –, az erdőt mindig is erdészek fogják kezelni, a földet a gazdák művelik, ahogyan az újságot is az újságírók írják. Remélhetőleg, a társadalom értékítélete alapján a tisztességes szakembereknek lesz nagyobb a becsülete, a tisztességes újságoknak több olvasója, előfizetője.

Azt viszont teljes joggal kifogásolja, hogy az önkormányzatok nem kapják meg a „vadászati jogból származó jövedelmet”. Bár, ha a gazdasági tudományokkal is lesz alkalma megismerkedni, tapasztalni fogja, micsoda különbség van a bérleti díj és a jövedelem között; a törvény ugyanis az előbbit ítéli az önkormányzatoknak. Ezzel kapcsolatban javasolom még, azt is vizsgálja meg, hasonló kritikus szellemben, miért csak a jelenlegi, néhány százezer forintos díjhoz juthatnának a szegény önkormányzatok, miért oly alacsonyok a bérleti díjak? Mi lehet az oka, hogy a területeket az állam nevében bérbeadó tisztviselők a nyilvánosság kizárásával, „suba alatt”, a valós piaci érték századrészéért adják bérbe a vadásztársaságoknak, vadászscimboráiknak, esetenként saját maguknak? Az erről szóló riportjának is kínálkoznak hangzatos címek, például:

„Kinek áll a vásár?” avagy

„Bunda, bunda...”

Kérem végezetül, járjon nyitott(-abb) szemmel erdőn-mezőn és a jogszabályok berkeiben ezután. Ön még fiatal ember, érdemes megismerkednie új hazája körülményeivel.

Ehhez kívánok sok sikert, és közben jó vadászatot, hiteles újságírást!

Reményfy László